

УКРАЇНКИ У ПОЛІТИЦІ: РЕАЛЬНІСТЬ І СТЕРЕОТИПИ

Анотація

Розглянуто місце жінки в сучасній українській політиці. Зазначено, що збільшення жінок у політикумі сприятиме ефективному прийняттю рішень. Пропонується введення квот для підтримки жінок у політиці.

Ключові слова: гендер, гендерна політика, гендерні квоти, гендерні стереотипи.

Abstract

The place of women in contemporary Ukrainian politics is considered. It is noted that increasing the number of women in the politics will promote effective decision-making. It is proposed to introduce quotas for supporting women in politics.

Key words: gender, gender policy, gender quotas, gender stereotypes.

Чи може бути жінка успішним політиком? Яке співвідношення жінок і чоловіків в українському політикумі? Чому жінки не йдуть у політику? Ці питання актуалізують дослідження місця жінки в українській політиці.

Відомо, що наявність жінок у політичному просторі оптимізує процес прийняття рішень, вони звертають увагу на соціальні сфери життя суспільства, проблеми материнства і дитинства, війни, розвитку економіки тощо [1]. Гендерно-чутлива політика та рівний доступ жінок і чоловіків до ухвалення рішень на державному рівні гарантує більш рівномірне представлення інтересів різних соціальних груп. Досягненню цієї мети слугує такий інструмент залучення жінок у політику, як гендерні квоти, що можуть бути чи законодавчими (регульованими державою), чи добровільними (закріпленими на рівні партій, що є популярним у світі). За визначенням, квоти як компенсаторний захід, спрямовані на подолання перешкод для входження жінок у владну систему, є «формою розв'язання гострих соціальних і гуманітарних проблем щодо становища та соціального статусу чоловіків і жінок» [2].

Порушити статус-кво в українському політикумі, виявляється, не так легко, як гадалося, хоча «несвоєчасне» питання інтеграції жінок у політичну сферу шляхом запровадження партійних гендерних квот отримало неабиякий резонанс у суспільному дискурсі напередодні місцевих виборів 2015 рок. Політична практика засвідчила, що прийняття таких квот на місцевих виборах не змінила ситуацію, а також не було застосовано санкцій проти тих політичних партій, які не дотримались цих вимог.

Згідно з даними Звіту з глобального гендерного розриву за 2014 рік, Україна посідає 56 місце серед 142 країн за величиною гендерного розриву у таких сферах нерівності, як економіка, освіта, здоров'я та політика [3]. Саме в політиці спостерігається маже повна гендерна нерівність (105 місце у світі): будучи освіченою та економічно активною частиною населення, українки не мають ані належного представництва, ані повноважень у політикумі (у світовому рейтингу Україна посіла 82-ге місце за кількістю жінок-посадовців в уряді). За Індексом гендерної нерівності 2015 року 3, що відображає такі аспекти людського розвитку, як репродуктивне здоров'я, економічний статус та розширення прав і можливостей жінок у порівнянні з чоловіками, Україна посідає 83-тє місце з 150 країн. Цей індекс допомагає виявити ті галузі, які потребують політичного втручання, а такі низькі показники України мали б стимулювати державу до подолання наявної гендерної нерівності [4].

За даними Міжпарламентського Союзу станом на 1 січня 2017 року кількість жінок у парламентах світу складає 23,3%. У загальному рейтингу серед 193 країн світу Україна за рівнем представництва жінок у законодавчому органі (12,3%) посідає лише 146 місце [5].

Тому підвищити значення жінки у суспільно-політичному житті можна через застосування, так званого, «гендерного квотування», що може бути у таких формах:

1. Система зарезервованих місць шляхом закріплення за жінками посад (місць) в парламентах або інших не виборних органах. Наприклад, така практика існує у країнах Африки, Азії та Середнього Сходу. Проте «не зарезервовані» місця в уявленні громадян та політиків можуть розглядатись як такі, що апіорі належать чоловікам.

2. Законодавчі квоти зобов'язують партії висувати визначений відсоток жінок-кандидатів. Відповідні норми закріплюються, переважно, у виборчому законодавстві. Зазвичай, такі законодавчі квоти передбачають включення до списку кандидатів у співвідношенні не менше 25-50% представників іншої статі.

3. Партійні квоти (добровільні партійні квоти) є більш розповсюдженими, ніж законодавчі. Вони являють собою зобов'язання окремих політичних партій включити до виборчого списку певний відсоток жінок – членів партії. Такі заходи, як правило, впроваджуються через партійні статuti, партійні програми та додаткові внутрішні правила. Згаданий різновид квот застосовується у таких країнах, як Швеція, Ісландія, Норвегія, Австрія, Чехія.

Проте, на думку деяких дослідників, враховуючи особливості національних правових систем, партійні квоти є менш ефективними на відміну від законодавчих. Це обумовлюється тим, що даний механізм квотування може ефективно функціонувати лише за наявності розвиненої внутрішньо-партійної та політичної культури. Одним із аргументів проти введення гендерних квот є побоювання, що це сприятиме включенню до партійних списків жінок, які не є фахівцями і не готові працювати у цій галузі.

Проте одним з механізмів покращення гендерної політики повинні стати бажання самої жінки йти в політику, впевненість жінки та її компетентність у політичних справах, повага і підтримка з боку чоловіків. В українській політиці є приклади самодостатніх політиків-жінок, які є авторитетними політичними гравцями. Йдеться про те, що у масовій свідомості жінка здатна сприйматись як фахівець-політик. Прикладом таких жінок-політиків є Ю. Тимошенко, І. Геращенко, О. Пінчук, О. Сироїд, О. Кужель та інші. Проте їх дуже мало в політиці, хоча жінки, як правило, більш відповідальні, краще освічені та дипломатичні.

Отже, починати формувати суспільство нового зразка потрібно з закладів освіти і родини, де важливо прищеплювати повагу до людей незалежно від статі. Запровадження комплексної гендерно-чутливої політики, яка поєднуватиме законодавчі, просвітницькі, фінансові та організаційно-методичні заходи, сприятиме підвищенню якості політичних процесів та зміцненню інститутів демократії в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Гендерні аспекти формування іміджу політичного лідера сучасної України / С. Г. Денисюк // Політичний менеджмент : журнал наук. праць. – 2007. – № 2. – С. 106-113.
2. Мельник Т. М. Гендер у політиці / Т. М. Мельник // Основи теорії гендера: навчальний посібник. – К. : «К.І.С.», 2004. – 248 с.
3. Ukraine / Global Gender Gap Report 2014. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/economies/#economy=UKR>
4. Human Development Reports: United Nations Development Programme [Virtual Resource]. – Access Mode : URL: <http://hdr.undp.org/en>. – Title from Screen. – Date of Access: 4 April 2015.
5. Веденська О. Чи отримає Україна гендерне квотування? / О. Веденська // Українська правда. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/08/14/225868/>

Денисюк Анастасія Валентинівна – політолог, ТОВ «Діадема», м. Вінниця, email : anastasiadiadema@gmail.com

Denysiuk A. V. – political scientist, Ltd. «Diadema», Vinnytsia, email : anastasiadiadema@gmail.com